

उपाय फसला...

सामाजिक

पाणी वाहता वाहता चाललंय जिणं....

केंद्र सरकारने २ जूनला डार्लीच्या साठ्यावर मर्यादा पालून त्यांची दरवाढ आटोक्यात आणण्याचा प्रयत्न केला. पण, अध्याप डार्लीच्या दरात घट झालेली नाही. डार्लीच्या दरात तेजी का आली? हा खरा प्रश्न आहे. शेतमाताच्या किमतीत वाढ झाली की केंद्र सरकार आपला हुक्मी एव्हा म्हणून साठा मर्यादा लागू करते. अनेकदा साठा मर्यादेची मात्रा लागू फडते. पण आढातच नाही तर पोहन्यात कुटून येणार, अशी अवरस्था आता डार्लीची झाली आहे. त्यामुळे साठा मर्यादेनंतरही डार्लीच्या, विशेषत: तू आणि मुगाच्या किमतीत नरमाई आलेली नाही. २ जूनपासून ३१ ऑक्टोबरपर्यंत साठा मर्यादा लागू असणार आहे. किरकोळ विक्रेत्यांसाठी पाच टज, याऊक विक्रेत्यांसाठी २०० टज, मोठ्या साखळी विक्रेत्यांसाठी प्रत्येक किरकोळ विक्री केंद्रावर पाच टज आणि गोदामात २०० टज आणि डाळ मिलसाठी एकूण क्षमतेच्या २५ टक्क्यांपर्यंत साठा करण्यास परवानगी असणार आहे. केंद्र सरकारकडून राज्यांच्या सरकारकडून दर आठवड्याला राज्यविभाग साठ्याचा आढावा येतला जाणार आहे. किरकोळ बाजारात डाळीचे दर शंभरीपार गेले आहेत. तू डाळीच्या किमती ११० ते १३० रुपये प्रतिकिलो आहेत. चांगल्या प्रतीची तू डाळ १७० रुपयांवर गेली आहे. हरभरा डाळ ८४ रुपयांवर, उडीद डाळीचा दर १२५ रुपयांवर, मूग डाळ १४९ रुपयांवर, मस्रू डाळ १०५ रुपयांवर गेली आहे. सरकार महागाई आटोक्यात आल्याचे दावे करत असले तरीही डाळीच्या वाढत्या किमतीमुळे सर्वसामान्य कुटुंबांचे आर्थिक गणित चिपडले आहे, हे मात्र नवकी. मागील वसाच्या तुलनेत यंदा डाळीच्या उत्पादनात २.०२ लाख टनांनी वाढ होण्याचा अंदाज आहे. सन २०१०-११च्या तुलनेत २०२१-२२मधील डाळीच्या उत्पादनाचा विचार

१०८ वा उत्पादन ६०८८-६०९८वर्षात भारतीय उत्पादनाचा प्रवाह करता डाळीच्या उत्पादनात ४८ टक्क्यांनी वाढ झाली आहे. पण, इतके उत्पादन पुरेसे नाही, असे जाणकार व्यापारी सांगतात. सन २०२२-२३ मध्ये वाटाण्याची ०.६६

हजार टन, हरभन्याची ६२.९२ हजार टन, मसूरी ८५८.४४ हजार टन, तुरीची ८१४.४२ हजार टन आणि ५५६.७१ हजार टन उडीद डाळीची आयात करण्यात आली होती. ऑर्ट्रेलिया, म्यानमार, कंगडा, मोझाईक आदी देशांतून डाळीची आयात होते. डाळीच्या आयातीवर आर्थिक वर्ष १८-१९मध्ये भारताने आठ हजार कोटी रुपये, तर २१-२२ या आर्थिक वर्षात साडेसोना हजार कोटी रुपये खर्च केले होते. आर्थिक वर्ष २०१६-१७ मध्ये सर्वाधिक २८.५२३ कोटी रुपये डाळीच्या आयातीवर खर्च करावे लागले होते. डाळीच्या आयातीत कायम चढ-उतार होत राहिला आहे. देशात होणारा मोसमी पाऊस, उत्पादनाची स्थिती यावर आयातीची स्थिती अवलंबून असते. डाळीच्या वाढत्या आयातीच्या पाश्वंभूतीवर केंद्र सरकारने जून २०२२मध्ये डाळीबाबत आत्मनिर्भर होण्याची योषणा केली. केंद्र सरकारच्या कृषी खात्याच्या अंदाजानुसार २०२२मध्ये देशाची एकूण डाळीची मागणी सुमारे २९० लाख टनांच्या घरात आहे. उत्पादन साधारण २७३ लाख टन डाळीची आयात करावी लागली. भविष्याचा विचार करता सन २०३०-३१मध्ये देशाची एकूण डाळीची मागणी ३५२ लाख टनांवर जाण्याची शक्यता आहे. उत्पादनात तितकी वाढ होण्याची शक्यता नाही. त्यामुळे भविष्यात डाळीच्या आयातीवरील अवलंबित्व वाढण्याची शक्यता आहे. जागतिक तापमानवाढीचा परिणाम म्हणून मोसमी पावसाची अनियमितता, अवकाढी, गारपीट, उष्णतेच्या लाटा यांसारख्या नैसर्गिक आपत्तीची शक्यता वाढली आहे. त्याचा थेट परिणाम शेतमालाच्या उत्पादनावर होताना दिसत आहे. उत्पादन वाढीसाठी फारसे प्रयत्न होताना दिसत नाहीत. कृषी विधापीठांकडून अपेक्षित संशोधन, मार्गदर्शन होताना दिसत नाही. किंवडून विधापीठांगी संशोधन करावे, असे मनुष्यबळ, निधी आणि पायाभूत सुविधाच विधापीठांकडे जसल्याचे वास्तव आहे.

बिकट समस्या या लोकांना भेडसावते. परिणामी पुरवठा योजना देखील एकदा नव्हे दोन तीनदा गावातील महिलांना सगळी कामे सोडून पाण्यासाठी झाल्याचे गावकरी सांगतात. मात्र प्रत्यक्षात नव धावावं लागत. विहिरी, हातपंपाजवळ बसून राहाव उपस्थित होतात.

- गोकुळ पवार.

ट्रेज़ ब्लॉग

आपल्या मुलांच्या मनातले ओळखणारी आई आणि भविष्य घडविणाऱ्या बापाच्या मनात आजच्या घडीला एकच प्रश्न निर्माण होत आहे, तो म्हणजे आता करायचे काय? खरंच आजच्या काळात काही हाताच्या बोटावर मोजण्या इतके आई-वडील सोडले तर अशा अनेक आई-वडिलांच्या मनात एकच प्रश्न पडलेला असतो तो म्हणजे आता करायचे काय? तसेच शेवटी जगायचे की मरायचे असाही प्रश्न निर्माण होतो. तेहा असा प्रश्न आपल्या आई-वडिलांच्या मनात येऊ नव्हे म्हणून प्रत्येक मुलांनी आई-वडिलांचे मनापासून पालनपोषण करणे आवश्यक आहे. याची जाणीव आजच्या मुलांना करून देण्याची परिणाम म्हणून मोसमी पावसाची अनियमितता, अवकाढी, गारपीट, उष्णतेच्या लाटा यांसारख्या नैसर्गिक आपत्तीची शक्यता वाढली आहे. त्याचा थेट परिणाम शेतमालाच्या उत्पादनावर होताना दिसत आहे. उत्पादन वाढीसाठी फारसे प्रयत्न होताना दिसत नाहीत. कृषी विधापीठांकडून अपेक्षित संशोधन, मार्गदर्शन होताना दिसत नाही. किंवडून विधापीठांगी संशोधन करावे, असे मनुष्यबळ, निधी आणि पायाभूत सुविधाच विधापीठांकडे जसल्याचे वास्तव आहे.

नको म्हणून आई-वडील मूक गिळून गप बसतात. काही मुले तर इतकी शहाणी असतात की, आई-वडील सुशिक्षित असून त्यांनी मुलांना उच्पदावर नोकरीला लावून सुद्धा आई-वडिलांना भेटल्यानंतर छाती पुढे करीत आणि गॉगल डोक्यावर लावत रुबाबात आई-वडिलांना म्हणतात की, 'तुमच्यामुळे घरात भांडण होते. अशी मुले आई-वडिलांना बोलायला विसरत नाहीत. आता सांगा यात कोणाचे चुकले, नंतर बोलून झाल्यावर मागच्या पावलांनी बायकोजवळ जाऊन गप बसतात.

सध्याच्या युगात आई-वडिलांनी करायचे काय हा दिवर्सेंदिवस वाढत असलेला प्रश्न आहे. त्यामुळे राज्य तसेच देशातील वृद्धश्रमांची संख्या वाढते आहे हे सत्य नाकारता येणार नाही. त्यात काही आई-वडील लहानपणी मुलीपेक्षा मुलाचे अधिक लाड करीत असतात. म्हणै वंशाचा दिवा. मात्र, वंशाचा दिवा मोठेपणी काय करतो हे जगला

समजाले सुद्धा पाहिजे. तरच उद्याचे आई-वडील सुरक्षित राहू शकतात. असेच चालले तर त्यांना म्हातारपणीचा आधार कोण? सध्या तर वृद्धश्रमांची वाढती संख्या लक्षात येता लोकांच्या रोजगाराच्या दृष्टीने ठीक असले तरी शेवटचा पर्याय म्हणून जड अंतःकरणाने वृद्ध लोक राहात असतात.

आता करायचे काय?

आज आपल्याला स्वतःच्या पायावर उभे केले त्या माझ्या लाडक्या आई-वडिलांना आता माझी गरज आहे. त्यांना आता मी जिवापलीकडे सांभाळीन असे प्रत्येक मुलांनी केले पाहिजे. तेहा आई-वडील हेच माझे सर्वकाही आहे. आज जो काय आहे, तो त्यांच्यामुळे मी उभा आहे. याची जाणीव प्रत्येक मुलांना व्हायला पाहिजे. त्यासाठी बालपणी मुलांचे खाण्या-पिण्याचे लाड करावे. मात्र, अति फाजील लाड करू नये. लाहानाचे मोठे आई-वडिलांनी केले. ताठ मानेने जगायला शिकवले, त्याच आई-वडिलांना आता तुमची गरज आहे. तुम्ही त्यांना सांभाळा अशी सांगण्याची वेळ मुलावर येता कामा नये. तरच खन्या अर्थाते आई-वडिलांच्या मनात आता करायचे काय? असा प्रश्न निर्माण होणार नाही. तरच आई-वडील अखेरचे दिवस गुण्यागोविंदाने यालवतील. त्यासाठी माणुसकी जोपासता आली पाहिजे. हेच नेमके सध्याच्या पिढीला समजत नाही. कारण माणुसकी जोपासता आली असती तर त्यांना रक्ताची नाती समजली असती. ती टिकवता आली असती. त्यामुळे आई-वडिलांच्या मनात आता करायचे काय असे म्हणण्याची वेळ आई-वडिलांची आता करायचे काय? असे म्हणण्याची वेळ आई-वडिलांवर येणार नाही. - रवींद्र ताबे.

जन्म हा अखरचा

प्राणानुग्रहस्थल - ३

श्रोत्राचा श्रोत्र आहे, मनाचे मन आहे आणि प्राणाचा प्राण आहे. त्वाच्या प्रेरणेशिवाय गवताचे पांढेरेखील हलत वाही. अशा भगवान शिवात शिवयोगी कुंभक करून आपला प्राण विलीन करतो. तरीही त्याचे शरीरव्यवहार चालू असतात. शिव शरीरातच असल्यामुळे त्वाच्यात विलीन झालेला प्राणदेखील शरीरातच असतो. त्वाच्या शक्तीसंरक्षकाराच्या बठावर त्याचे शरीर टिकून असते. प्राण शरीराचा रक्षक आहे. शरीर किंतीही जीर्ण-शीर्ण होउन पडले, त्वाच्या आसपास कोणी नसले, तरीही शरीरात जोपर्यंत प्राण आहे तोपर्यंत त्वाच्याजवळ कावळा येत नाही की कुत्रा. ज्या क्षणी प्राण सोडून जातो, तेहा ते शव होते आणि त्वाला कुरतडण्यासाठी कावळे-कुत्रे-मुंगवा जवळ येतात. प्राण असलेल्या शरीराजवळ मात्र ते येत नाहीत. प्राण असा शरीराचा रक्षक आहे. म्हणून

प्राण शिवात विलीन झाला तरी त्याच्या
शक्तीसंरकाराच्या बळावर शिवयोग्याचे
शरीरव्यवहार चालू असतात.
स चाक्ष्यासवशाद् भूयः
सर्वतत्प्रतिवर्तिनी ।
निष्कलंके निराकारे
निरस्ताशेषविकलवे ॥
चिद्गिलासपरिरक्षुर्तिपरिपूर्णसुखाद्वये ।
शिवे विलीनः सर्वात्मा योगी चलति

न छाचत् ॥१७.३२॥
 शिवयोर्यात्या निश्चल स्थितीचे वर्णन
 या १८ोकात केले आहे. वायु आत येणे,
 त्याला आत रोधून कुंभक करणे आणि नंतर
 रेचक करणे असे वारंवार करीत राहणी यालाच
 'अभ्यास' म्हणतात. एक १८ोक पुऱ्हा पुऱ्हा
 वाचला की पाठ होतो. अभ्यासाने संस्कार
 दृढ होतो. कुंभक करून जीवाचा आधार
 असलेला प्राणवायु शिवयोगी परशिवात
 विलीन करतो. हा परशिव कसा आहे? भूमी

आदी छत्तीस तत्त्वांच्या अतीत
आहे. तो निष्कलंक आहे,
निराकार आहे. म्हणून सर्व आकारात एकाच
परमेश्वराचह पूजा केली जाते. आकार
कुठलाही असो, मूर्ती कोणतीही असो,
तिची केली जाणारी पूजा म्हणजे निराकार
परब्रह्माची पूजा असते. परंतु माणसांच्या
वेडेपणाला आणि आंधक्षेपणाला मर्यादा
नाहीत. ते मूर्तीच्या आकार-प्रकारावरुन
एकमेकांशी भांडत असतात. माझा देव मोठा
की तुड्या देव मोठा? हा त्यांच्या संरपण्या
मुद्य असतो. आपला मालक कोणताही
वेष यालून आला तरी कुत्रा त्याला बरोबर
ओळखतो. परंतु मगूष्य मात्र दुसरा आकार
येऊन येणाऱ्या परमेश्वराला ओळखत
नाही. 'तू माझा परमेश्वर नाहीस, असे तो
त्याला बजावो.'

जनमानस

महिला सुरक्षेचा प्रश्न ऐरणीवर
ज्यात महिला सुरक्षेचा प्रश्न पुढ्हा एकदा
ऐरणीवर आला आहे. पहाटे कामावरून
यधी परतणाऱ्या एका संगणक अभियंता
रुणीवर रिक्ता चालकाने तैंगिक अत्याचार
करण्याचा प्रयत्न केल्याची हळाढादायक
घटना पुण्यातील वानवडी परिसरात घडली.
अर्थात महिला अत्याचाराची ही
राज्यातील ही पहिली घटना नाही.
दररोजच्या वर्तमानप्रता महिला
अत्याचाराची एक तरी घटना हमखास
वाचायला मिळते याआधी मुंबईतील
सावित्रीबाई फुले वसतिगृहातील
विद्यार्थिनीची सुरक्षा राक्षकाने हत्या
केल्याची बातमी आली. ती बातमी ताजी
असतानाच पुण्यात एमपीएससी परीक्षा
उत्तीर्ण विद्यार्थिनीची हत्या झाल्याची
बातमी आली. मुंबईतही उत्पत्ती शिवाजी

महिला सुरक्षेचा प्रश्न ऐरणीवर...!

टर्मिनसहून वाशिकडे हार्बर रेल्वेने
परीक्षेसाठी येणाऱ्या वीस वर्षीय तरुणीवर
नवाजू करीम शेरख या नाराधमाने मज्जीद
बंदर जवळ धावत्या डब्बाताच लैंगिक
बलजवऱी करण्याचा प्रयत्न केला. अन्य
प्रवाशांच्या तळारीनंतर रेल्वे पोलिसांनी
त्याला चार तासात अटक केली. याबाबत
रेल्वे पोलिसांचे अभिनंदनवर करायला होवे.
रेल्वे पोलिसांनी देखील याबाबत खवत:
ची पाठ थोपटून घेतली आहे. खवत:चे
कौतुक करून येण्याचा त्याचा अधिकारच
आहे. मात्र महिला अत्यावाराच्या यटना
घडून गेल्यानंतर आरोपींना पकडून शिक्षा
देण्यापेक्षा महिला अत्यावाराच्या यटना
घडूच नव्ये यासाठी पोलिसांनी प्रयत्न
करायला होवेत. दिवसाढवळ्या महिलांची
अबू सुटून त्यांची हत्या करण्याची नाराधमी
प्रवृत्ती अलीकडे जोर धरू लागली आहे.

दिवसाढवळ्या अशा प्रकारचे गुन्हे
करण्याची हिंसत नाराधमांमध्ये निर्माण
होते. याचाच अर्थ या नाराधमांना कायद्याचा
आणि राज्यातील सुरक्षा यंत्रणांवा धाक
राहिला नाही. आपण किंतीही मोठा गुन्हा
केला तरी कायदा आपले काहीही करू
शकत नाही. पैशाच्या जोरावर आपण
कायदा आणि सुरक्षा यंत्रणांना आपण
वाकवू शकतो अशीच धारणा या नाराधमांची
झाली आहे म्हणूनच ते असे मानवतेला
काळिमा फासणारे कृत्य करत आहे. आज
राज्यातील कोणत्याच महिला सुरक्षित नाही
मग ती तीन वर्षांची चिमुरडी असो की सतर
वर्षांची आजी. शाळा, कॉलेज, कामाचे
ठिकाण, सार्वजनिक वाहन, खवत:चे यर
इतकेच काय तर पोलीस रस्टेशन देखील
महिलांसाठी सुरक्षित नाही असे दुर्व्यवाने
म्हणावे लागेल. - २याम ठाणेदार, पुणे.

नवे व्यवस्थापन, नवी आव्हाने

प्रमाणात बेरस्टला आर्थिक मदत देण्यात आली होती त्यामुळे बेरस्ट उपक्रम समजून घेण्यासाठी विजयाची अंगठी नव्हावी आवश्यक आहे.

सिधल यांना जास्त कष्ट करावे लागणारे नाही. कोणताही परिवहन उपक्रम हा फायदात नसतो बेरस्टच्या परिवहन विभागाला आधार मिळावा म्हणून् मुंबई शहरातील वीज पुरवठा हा बेरस्ट उपक्रमाकडे त्याकाळी नियोजन कर्त्यांनी दिला होता. त्यात त्वांचंग मोठी दूरदृशी होती. सध्या बेरस्ट उपक्रमाचे विजेचे साडेहाला खाऱ्या ग्राहक आहेत. बेरस्टचा विव्युत विभाग हा पूर्वी फायदात होता. मात्र गेल्या दोन ते तीन वर्षांत हा विव्युत विभागाही तोट्यात जाऊ लागला आहे. बेरस्टच परिवहन विभाग याआधीच तोट्यात आहे. एके काळजी बेरस्टकडे रस्वमालकीच्या ४ हजार ५०० बस होत्या आज बेरस्टची मदार ही मोठ्या प्रमाणात कंत्राटदारांच्या बस गाड्यांवर आहे. आज रस्वमालकीच्या फक्त १ हजार २०० बस आहेत, तर कंत्राटदारांच्या १ हजार ४०० बस आहेत. त्यात बेरस्टकडे सध्या ओलेक्ट्रॉ, हंसा मातेश्वरी, मारुती मो, स्विच मो. टाटा मोर्टर्स असे मिळून सहा-सात कंत्राटदार आहेत. दोन कंत्राटदारांनी बेरस्टमधून या अगोदरच आपला गाशा गुडाळाला, असे बिनभरवशाचे कंत्राटदार व त्याचे बेभरवशाचे कामगार असताना त्यांना सांभाळणे बेरस्ट उपक्रमाला खूप अवघड बाब बनून राहिली आहे. काहीही कारणे देऊन बेरस्ट सेवा बंद पाहून मुंबईकरांची गैरसोय करणे ही तर आत

नित्याचीच गोष्ट झाली आहे. त्यामुळे या कंत्राटदारांशी मिठते-जुठते घेऊन बससेवा नियमित सुरक्षीतपणे

The image is a composite of two photographs. On the left, a man with dark hair, wearing a dark blue pinstripe suit, a white shirt, and a red patterned tie, looks directly at the camera. On the right, a red double-decker bus is parked in front of the ornate Chhatrapati Shivaji Terminus (Victoria Terminus) in Mumbai. The building features multiple domes and intricate architectural details. The bus has 'Mumbai' written on its side.

प्रतिपूर्ती मुंबई महापालिकेकडून देण्याची सोय करून ठेवली होती. बस भाडे कमी केल्यामुळे बेरटचे उत्पन्न घटले आहे. त्यात बेरटला महापालिकेकडून सध्या पैसे मिळतात, मात्र ते पैसे वेळेवर मिळत नाहीत. मागील वर्षाच्या अर्थसंकल्पात बेरटला ८०० कोटी मिळाले, तर या वर्षी सुद्धा ८०० कोटी मदत मिळाली. गेल्या काही वर्षात पालिकेने बेरटला ६ हजार कोटी रुपये देऊन झाले आहेत. मात्र बेरटचा तोटा कमी होताना दिसत नाही. एकीकडे रवतःचा बस ताफा दिवर्सेंटिव्स कमी होत आहे. पैसे जनसत्याने बेरट रवतःचा ताफा विकत घेऊ शकत नाही. दुसरीकडे मोठ्या प्रमाणात कर्मचारी वर्ग बेरटमधून निवृत होत आहे. त्यांची देण्यासाठी सुद्धा बेरट उपक्रमाता महापालिकेपुढे हात फसावे लागत आहेत. सर्वच परिस्थिती खूप बिकट आहे. या बिकट परिस्थितीवर नव्या व्यवस्थापकांना मार्ग काढावा लागणार आहे. बेरटचा गाडा सुरक्षीत करायचा असेल तर नव्या व्यवस्थापकांना मुंबई महापालिकेची मदत घेणे व त्या माटीमधून रव मालकोचा बस ताफा घेणे, कामगारांची भरती करणे, बेरट उपक्रमाचा अर्थसंकल्प पालिकेच्या अर्थसंकल्पामध्ये विलीन करणे, बसगाड्यांचा वापर करून बस तिकिटाव्यतिरिक्त जाहिरातसारख्या अतिरिक्त रस्तोप्रार्फत महसूल वाढवणे, बेरटच्या मोकळ्या जागांचा, बस रथानकाचा व आगारांचा त्यांना न विकता, विकास करून बेरटला आर्थिकटृष्ण्या सक्षम करणे व योरव ते व्यवस्थापन करून बेरटला पूर्वीचे गतवैभव प्राप्त करून देणे आवश्यक ठरणार आहे.

